

Рецензія

рецензента, доктора історичних наук,
професора Кліша Андрія Богдановича,
про дисертацію Дарморіз Соломії Юріївни на тему
«Діяльність «Дирекції мит у Львові» (1922–1927 рр.)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 «Історія та археологія»
в галузі знань 03 «Гуманітарні науки»

Актуальність теми дослідження є незаперечною. Система митних органів, їх роль у становленні економічної та політичної ситуації у міжвоєнній Польщі, залишалася малодослідженою до недавнього часу. Окремі питання, пов'язані з діяльністю «Дирекції мит у Львові», до тепер не були предметом глибокого аналітичного розгляду. Авторка заповнює цей вакуум, що дозволяє зробити значний внесок у розвиток історії митної політики та адміністративної системи Другої Речі Посполитої.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному підході до вивчення діяльності митної адміністрації на прикордонних територіях, що відзначалися специфічними соціально-економічними та політичними умовами. Авторка вдало поєднала вивчення законодавчих ініціатив та управлінських рішень із повсякденною практикою роботи митників. Особливо заслуговує на увагу розгляд внутрішньої організації «Дирекції мит у Львові» та її взаємодії з іншими адміністративними структурами, як на місцевому, так і на центральному рівні. Авторка успішно інтегрує теоретичні концепції державного управління в реальну практику міжвоєнної Польщі, показуючи як змінювались ролі та функції митних органів в контексті загальноєвропейських процесів.

Методологічний підхід авторки є сучасним та всебічним. Використання архівних матеріалів, законодавчих актів, а також статистичних даних дозволяє здійснити глибокий аналіз і підкреслити багатогранність діяльності митних органів. Важливою особливістю роботи є також використання матеріалів, що дають можливість прослідкувати вплив митної діяльності на соціально-економічний розвиток регіону.

Історіографічний контекст теми дисертації заслуговує на окрему увагу. Авторка надає детальний огляд попередніх досліджень з даної теми, що

дозволяє їй чітко окреслити місце своєї роботи в загальному науковому дискурсі. Робота демонструє глибоке знання історіографії митної політики Польщі, що свідчить про високий рівень підготовки та здатність критично оцінювати наукові підходи до вивчення цього питання.

Одним з позитивних аспектів є використання авторкою **архівних матеріалів**, що дозволяє побудувати наукову картину, максимально наближену до реальних подій того часу. Окремо хочеться відзначити значний обсяг використаних документів з Центрального державного історичного архіву України в м. Львові, Archiwum Akt Nowych у Варшаві, Archiwum Państwowe у Перемишлі, Archiwum Straży Granicznej в Щецині, що підтверджує ґрунтовний підхід до джерельної бази.

Особливо варто підкреслити значення дисертації для історії економічного розвитку Західної України в період між двома світовими війнами. Зокрема, дослідження діяльності митних органів дає нове розуміння внутрішньої економічної політики Польщі та її впливу на розвиток західноукраїнських земель у складний період їх інтеграції до складу Речі Посполитої. Авторка показує, як митні органи, здійснюючи контроль за торговими потоками, одночасно виконували важливу роль у стабілізації економічної ситуації на прикордонних територіях.

Авторка вдало поєднує соціально-економічний аналіз з адміністративним, що дозволяє розкрити комплексний характер митної діяльності. Окремо варто відзначити аналіз повсякденних адміністративних процедур, що стосуються митного контролю, що робить дисертацію ще більш цінною для тих, хто займається дослідженням управлінських процесів.

Оцінюючи дисертацію Дарморіз Соломії Юріївни, варто зазначити, що робота демонструє не тільки високий рівень академічної підготовки, але й глибоке розуміння досліджуваної теми. Важливою особливістю роботи є її здатність звертати увагу не лише на загальні принципи митної політики, але й на локальні особливості, що дозволяє вивчати «Дирекцію мит у Львові» як унікальний соціально-економічний феномен того часу.

Побажання для подальшого вдосконалення:

1. Розширення аналізу контрабанди як соціально-економічного явища. Митна політика, безумовно, мала значний вплив на боротьбу з контрабандою, і варто було б більш детально дослідити методи та ефективність боротьби з цим явищем, що було одним з основних завдань митних органів.

2. Залучення додаткових джерел, зокрема, матеріалів з місцевих архівів, може ще більше доповнити картину того, як митна служба взаємодіяла з місцевим населенням і впливала на їх повсякденне життя. Це допомогло б зробити висновки більш повними та комплексними.

3. Поглиблене дослідження політичних аспектів митної діяльності, зокрема, розгляд її взаємозв'язку з польською державною безпекою, дасть можливість краще зрозуміти роль митної політики у формуванні державної політики на прикордонних територіях.

Незважаючи на це, якість дослідження в цілому відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, що подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Усі положення роботи мають наукове обґрунтування, що підтверджується використанням значного обсягу джерел та наукової літератури. Авторка показала високий рівень аналітичного підходу до досліджуваної теми.

Відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, що пред'являються до наукових досліджень для здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»). Усі положення, які були представлені на захист, є науково обґрунтованими, містять елементи наукової новизни та знаходять підтвердження в процесі дослідження. Авторка вдало реалізувала поставлену мету та визначені завдання, аргументовано та ґрунтовно викладаючи матеріал. Основні положення роботи логічно і послідовно представлені у висновках дисертації, а назва дослідження повною мірою відповідає його меті, структурі та змісту.

Дисертація Дарморіз Соломії Юріївни на тему «Діяльність Дирекції мит у Львові (1922–1927 рр.)» є завершеним науковим дослідженням, яке робить

значний внесок у вивчення митної політики міжвоєнної Польщі. Окреслені авторкою наукові положення та висновки є актуальними, логічно побудованими та підтвердженими достовірними джерелами. Ураховуючи високу наукову новизну та обґрунтованість результатів дослідження, а також відповідність вимогам до дисертацій, авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки». На основі проведеного аналізу та оцінки дисертації, я, як рецензент, підтримую рішення про присудження Дарморіз Соломії Юріївні наукового ступеня доктора філософії.

В цілому, дисертація є надзвичайно актуальним і важливим дослідженням, що розкриває нові аспекти історії міжвоєнної Польщі. Авторка демонструє не лише глибоке знання джерел і літератури, але й здатність до самостійної наукової роботи, а також до здійснення об'єктивного та системного аналізу складних історичних процесів.

Загальний висновок. Дисертація відповідає всім вимогам, що висуваються до наукових кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії, згідно з «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року. Дарморіз Соломія Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки».

Рецензент

доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Андрій КЛІШ

